Warszawa, dnia 29 marca 2019 r.

WOJEWODA MAZOWIECKI

WK-I.431.4.63.2018

Pan
Mariusz Turalski
Starosta Sierpecki

Starostwo Powiatowe w Sierpcu
ul. Świętokrzyska 2a
09-200 Sierpc

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy o wojewodzie i administracji rządowej w województwie[1] oraz art. 6 ust. 4 pkt 3 ustawy o kontroli w administracji rządowej[2] kontrolerzy: [redacted] – starszy inspektor, [redacted] – inspektor wojewódzki, [redacted] – starszy inspektor wojewódzki oraz [redacted] – ekspert, przeprowadziły kontrolę problemową w Powiecie Sierpeckim, z siedzibą urzędu w Sierpcu, przy ul. Świętokrzyskiej 2a.

Kontrola obejmowała realizację zadań z zakresu administracji rządowej w przedmiocie:

- wyłączania gruntów z produkcji rolniczej, zapobiegania degradacji gruntów, rekultywacji i zagospodarowania gruntów oraz prowadzenia kontroli i sprawozdawczości w sprawach ochrony gruntów rolnych – w okresie od 1 stycznia 2017 r. do 21 sierpnia 2018 r.,
- przygotowania systemu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej – w okresie od 1 października 2016 r. do 31 marca 2018 r.,
- prawidłowości wykorzystania dotacji otrzymanej w 2017 r. w rozdziale 75515 na zadanie polegające na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej – w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r.

Nawiązując do projektu wystąpienia pokontrolnego z dnia 15 lutego 2019 r., do którego nie wniesiono zastrzeżeń, przekazuję Panu Staroście wystąpienie pokontrolne.

---

1 Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2017 r. poz. 2234, ze zm.).

2 Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. Nr 185 poz. 1092).

I. Wyłączanie gruntów z produkcji rolniczej, zapobieganie degradacji gruntów, rekultywacja i zagospodarowanie gruntów oraz prowadzenie kontroli i sprawozdawczości w sprawach ochrony gruntów rolnych

W okresie objętym kontrolą przyjęto 109 wniosków o wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej, na podstawie których Starosta Sierpecki wydał 8 decyzji zezwalających na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej, 2 decyzje w części zezwalające, a w części umarzające postępowanie oraz 96 decyzji umarzających postępowanie w przedmiotowym zakresie. Ponadto jeden wniosek pozostawiono bez rozpoznania, ze względu na nieusunięcie jego braków w wyznaczonym terminie. Ponadto dwa wnioski pozostawały w toku prowadzonych postępowań[3].

Starosta Sierpecki wydał także 3 decyzje w sprawach rekultywacji i zagospodarowania gruntów, w tym 2 określające kierunek, termin i osobę zobowiązaną do rekultywacji oraz 1 uznającą rekultywację za zakończoną. Ponadto Starosta wydał 3 decyzje zmieniające wcześniej wydane decyzje ustalające kierunek rekultywacji. Organ nie wydawał decyzji nakazujących zalesienie, zadrzewienie lub zakrzewienie gruntów, lub założenie na nich trwałych użytków rolnych ze względu na ochronę gleb przed erozją i ruchami masowymi ziemi, a także decyzji z urzędu na podstawie art. 28 ust. 1–4 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych[4].

Na terenie powiatu sierpeckiego w okresie objętym kontrolą prowadzono 1 rekultywację gruntów. W powyższym okresie Starosta Sierpecki przeprowadził 1 kontrolę dotyczącą rekultywacji gruntów, zgodnie z art. 27 ust. 1 pkt 2 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych[5]. Ze względu na brak zdarzeń wymagających kontroli, nie prowadzono postępowań dotyczących wykonania obowiązków określonych w art. 27 ust. 1 pkt 1, 3-5 ww. ustawy. Nie prowadzono także okresowych badań poziomu skażenia gleb i roślin dla gruntów położonych na obszarach, o których mowa w art. 18 i 19 ww. ustawy[6].

---

[3] Termin ich rozpatrzenia mijał 13 i 16 września 2018 r.

[4] Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1161).

[5] Zgodnie z pisemnym wyjaśnieniem Naczelnika Wydziału Geodezji i Gospodarki i Nieruchomościami z dnia 10 września 2018 r. cyt. *„(…) Nie prowadzono więcej kontroli z uwagi na brak obowiązku rekultywacji w toku (…)”.*

[6] Zgodnie z pisemnym wyjaśnieniem Naczelnika Wydziału Geodezji i Gospodarki i Nieruchomościami z dnia 10 września 2018 r. cyt. *„(…) W okresie kontrolowanym nie prowadzono w terenie kontroli dotyczących wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej (…) Na osoby wyłączające grunt z produkcji rolniczej nie nakładano obowiązku zdjęcia i wykorzystania próchniczej warstwy gleby wobec powyższego nie zachodziła konieczność kontroli. Decyzje zezwalające na wyłączenie gruntów z produkcji rolnej przekazywane są do powiatowego ośrodka dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej oraz ewidencji gruntów i budynków w w/m celem informacji o przewidywanych zmianach w danych przedmiotowych działki. Jednocześnie podczas weryfikacji materiałów stanowiących wyniki prac geodezyjnych i kartograficznych analizowane są dokumenty geodezyjne dotyczące gruntów objętych ochroną pod względem zgodności z wydanymi decyzjami Starosty Sierpeckiego o wyłączeniu gruntów z produkcji rolnej jak również z wypełnienia obowiązku uzyskania zezwolenia na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Na terenie powiatu sierpeckiego nie są prowadzone kontrole na gruncie stosowania przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z uwagi na fakt, że wskazane sprawy dotyczą inwestycji małych powierzchniowo i w tych przypadkach inwestorzy szanują warstwę próchniczą i wykorzystują ją na pozostałej części działki użytkowanej rolniczo (…)”.*

Kontroli poddano 14 spraw dotyczących wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej, w tym: 5 zakończonych decyzjami zezwalającymi na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej[7], 2 decyzjami w części zezwalającymi, a w części umarzającymi postępowanie[8], 6 decyzjami umarzającymi w całości postępowanie w ww. zakresie[9] oraz 1 wniosek pozostawiony bez rozpoznania[10]. Kontroli poddano także 5 spraw z zakresu rekultywacji gruntów, w tym: 2 decyzje ustalające kierunek, termin oraz osobę zobowiązaną do rekultywacji[11], 2 decyzje zmieniające wcześniej wydane decyzje w powyższym zakresie[12] oraz 1 decyzję uznającą rekultywację za zakończoną[13].

W kontrolowanej jednostce opracowano wzór wniosku o wydanie decyzji zezwalającej na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej, który określał wymagane załączniki i był udostępniony na stronie Biuletynu Informacji Publicznej (dalej BIP) Starostwa oraz w siedzibie Wydziału Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami. Decyzje z zakresu rekultywacji i zagospodarowania gruntów wydawane były na podstawie pisemnych wniosków składanych przez zainteresowanych. Skontrolowane decyzje dotyczące wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej oraz decyzje w sprawie rekultywacji i zagospodarowania gruntów zostały wydane z zachowaniem właściwości rzeczowej i miejscowej organu, określonej w art. 5 ust. 1 i art. 22 ust. 2 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz art. 21 § 1 kpa[14], zostały podpisane przez osobę posiadającą stosowne upoważnienie organu.

Decyzje dotyczące wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej zawierały elementy, o których mowa w art. 107 § 1 kpa oraz zostały wydane w terminie określonym w art. 35 § 1 i 3 kpa. W aktach wszystkich spraw znajdowały się potwierdzenia odbioru decyzji oraz innych pism, stosownie do wymogów określonych w art. 39 i 46 § 1 kpa. Załączniki do decyzji zezwalających na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej stanowiły projekty zagospodarowania działek z zaznaczoną powierzchnią, co do której podjęto rozstrzygnięcie. Decyzje zezwalające na wyłączenie gruntu z produkcji rolniczej dotyczyły gruntów określonych w art. 11 ust. 1 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, a w przypadkach, w których grunty określone we wniosku nie wymagały wydania zezwolenia – sprawy kończono decyzjami umarzającymi postępowanie.

---

7 Sprawy oznaczone: G.6124.6.2018, G.6124.17.2017, G.6124.24.2017, G.6124.55.2017, G.6124.67.2017.

8 Sprawy oznaczone: G.6124.2.2017, G.6124.59.2017.

9 Sprawy oznaczone: G.6124.3.2017, G.6124.48.2017, G.6124.71.2017, G.6124.1.2018, G.6124.25.2018, G.6124.49.2018.

10 Sprawa oznaczona G.6124.1.2017.

11 Sprawy oznaczone: GP.6122.3.2018, GK.6122.4.2018.

12 Sprawy oznaczone: GP.6122.1.2018, GP.6122.2.2018 .

13 Sprawa oznaczona GP.6122.1.2017.

14 Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2096, ze zm.).

W przypadku 1 sprawy[15], w której nałożono na stronę obowiązek uiszczenia należności i opłat rocznych, w decyzji określono:

- należność za wyłączenie gruntu z produkcji rolniczej oraz obowiązek jej wniesienia,
- opłatę roczną z tytułu użytkowania na cele nierolnicze gruntów wyłączonych z produkcji rolniczej,
- termin uiszczenia należności i opłat rocznych[16] oraz numer konta bankowego, na który należy je wnieść,
- pouczenie o ściągnięciu nieterminowych opłat w trybie przewidzianym w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji[17],
- pouczenie o konieczności uprzedzenia nabywcy o obowiązku uiszczania opłat rocznych w razie zbycia gruntów objętych decyzją, a także informację o możliwości uzyskania zwrotu uiszczonej należności w przypadku rezygnacji z wyłączenia gruntu w okresie dwóch lat od uzyskania prawa do wyłączenia.

Wartość gruntu obliczano na podstawie dołączonego do wniosku operatu szacunkowego sporządzonego przez uprawnionego rzeczoznawcę. Należność za wyłączenie gruntu z produkcji rolniczej i opłaty roczne stanowiące 10% wartości należności określonych zgodnie z art. 12 ust. 7 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych zostały ustalone w prawidłowej wysokości. W rozstrzygnięciach 6 decyzji zezwalających na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej[18] zwolniono strony z obowiązku uiszczenia należności i opłat rocznych, na podstawie art. 12a ww. ustawy, z uwagi na cele budownictwa mieszkaniowego.

---

[15] Decyzja oznaczona: G.6124.6.2018.

[16] Stronę zobowiązano do uiszczenia należności w terminie do 60 dni od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna oraz uiszczania opłaty rocznej za dany rok w terminie do dnia 30 czerwca tego roku, zgodnie z art. 12 ust. 13 i 14 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Zgodnie z wyjaśnieniem Naczelnika Wydziału Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami z 10 września 2018 r. cyt. *„(…) nie zrealizowano zasady określonej w art. 12 ust. 1 uogril, ponieważ uznano, że w sprawie winny mieć zastosowanie przepisy art. 12 ust. 13 oraz art. 12 ust. 14 uogril. Strona do złożonego w dniu 9.02.2018 r. wniosku o wyłączenie gruntów rolnych z produkcji dołączyła w dniu 23.02.2018 r. operat szacunkowy, określający wartość nieruchomości gruntowych, sporządzony na dzień 21 lutego 2018 r. (...). Uznano, że strona oczekuje wydania decyzji o wyłączeniu z określeniem obowiązków z tym wyłączeniem związanych. W glosie do wyroku NSA z 13 lutego 2014 r. sygn. akt II OSK 2093/12 (…) wskazuje „Zgodnie z art. 4 pkt 12 uogril należnością jest jednorazowa opłata z tytułu trwałego wyłączenia gruntów z produkcji. Należność tę uiszcza się w terminie do 60 dni od dnia, w którym decyzja o zezwoleniu na wyłączenie gruntów z produkcji stała się ostateczna (art. 12 ust. 13 uogril).” Zgodnie z art. 11 ust. 4 uogril wydanie decyzji o wyłączeniu gruntu z produkcji rolniczej następuje przed uzyskaniem pozwolenia na budowę. Przyjęto, że wniosek o wyłączenie wpłynął od wnioskodawcy, właśnie bezpośrednio przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, co umożliwia wydanie decyzji o wyłączeniu gruntów z produkcji rolniczej z określeniem obowiązków z tym wyłączeniem związanych (…)”.* Ponadto Naczelnik Wydziału Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami wskazał na stanowisko WSA we Wrocławiu z 25 listopada 2016 r. Syg. Akt II SA/Wr 562/16, w którym zawarty jest pogląd, że należność uiszcza się w terminie do 60 dni od dnia, w którym decyzja zezwalająca na wyłączenie gruntów z produkcji stała się ostateczna. Nie ma natomiast znaczenia, kiedy nastąpiło faktyczne wyłączenie z produkcji gruntu, objętego udzielonym zezwoleniem, czyli rozpoczęcie innego niż rolnicze użytkowanie gruntu.

[17] Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2018 r. poz. 1314, ze zm.).

[18] Sprawy oznaczone: G.6124.2.2017, G.6124.17.2017, G.6124.24.2017, G.6124.55.2017, G.6124.59.2017, G.6124.67.2017.

Decyzje zezwalające na wyłączenie gruntu z produkcji rolniczej wskazywały na obowiązek wynikający z art. 22 ust. 2 ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne[19], tj. zgłaszania zmian danych objętych ewidencją gruntów i budynków. Jednocześnie poinformowano strony o sankcjach za naruszenie przepisów określonych w art. 28 ust. 2 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Powierzchnia gruntów określona w decyzjach odpowiadała powierzchni wskazanej we wnioskach o wydanie decyzji zezwalającej na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej i dokumentacji, stanowiącej załączniki do wniosków. W wydanych decyzjach nie nakładano na strony obowiązku zdjęcia oraz wykorzystania próchniczej warstwy gleby na cele poprawy wartości użytkowej gruntów, a także nie występowano o opinię właściwego wójta lub burmistrza w tej sprawie.

Starosta Sierpecki przed wydaniem decyzji w sprawach rekultywacji i zagospodarowania gruntów zasięgnął opinii właściwych organów[20], zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, a po wydaniu decyzji – przekazywał ich kopie do wiadomości ww. organów. Decyzje w sprawach rekultywacji i zagospodarowania gruntów zawierały odpowiednie elementy wynikające z art. 22 ust. 1 pkt 2-4 ww. ustawy, a także dodatkowo – w przypadku decyzji ustalających kierunek, termin i osobę zobowiązaną do rekultywacji – pouczenie o obowiązku ustalenia przed planowanym terminem przystąpienia do rekultywacji rozmiaru ograniczenia wartości użytkowej gruntów, o którym mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 powyższej ustawy[21]. Zgodnie z wymogiem określonym w art. 27 ust. 4 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, o planowanej kontroli wykonania obowiązku rekultywacji, o której mowa w art. 27 ust. 1 pkt 2 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych – Starosta Sierpecki zawiadomił przed kontrolą (nie później niż na 3 dni przed rozpoczęciem kontroli) osobę obowiązaną do rekultywacji oraz dyrektora okręgowego urzędu górniczego. W ramach kontroli przeprowadzano oględziny gruntów objętych obowiązkiem rekultywacji, z których sporządzano protokół z dokumentacją fotograficzną.

Sprawozdania z realizacji przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych za 2016 r. i 2017 r., tj. sprawozdanie RRW−11 dotyczące wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej, rekultywacji i zagospodarowania gruntów oraz zasobów i eksploatacji złóż torfów, a także sprawozdanie

---

[19] Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2017 r. poz. 2101, ze zm.).

[20] W przypadku 2 decyzji zmieniających oznaczonych: GP.6122.1.2018, GP.6122.2.2018 w sprawie sposobu rekultywacji poprzez wypełnienie odpadami terenów niekorzystnie przekształconych działalnością górniczą – Dyrektor Okręgowego Urzędu Górniczego w przesłanych pismach do Starosty poinformował, że podtrzymuje swoje stanowisko dotyczące pozytywnego kierunku rekultywacji terminu jej realizacji, natomiast nie wyraził stanowiska w zakresie sposobu rekultywacji uznając, że zagadnienie dotyczące sposobu wykonania rekultywacji poprzez wykorzystanie odpadów w procesie rekultywacji nie jest objęte regulacją art. 22 ust. 1 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

[21] W treści decyzji zawarto zapis cyt. *„(…) przed planowanym terminem przystąpienia do rekultywacji należy przedłożyć "Projekt rekultywacji i zagospodarowania zdegradowanych gruntów", opracowany w oparciu o opinię dwóch odrębnych rzeczoznawców określający rozmiar ograniczenia wartości użytkowej tych gruntów – art. 22 ust. 1 pkt 1 ustawy (…)".*

RRW−12 dotyczące gromadzenia i wykorzystania m.in. środków z należności i opłat rocznych – zostały złożone na formularzach zgodnych z załącznikami do rozporządzenia w sprawie określania wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2016 oraz na rok 2017[22]. Powyższe sprawozdania przekazano do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie, z zachowaniem terminów określonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej[23].

W wyniku kontroli stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nieprzestrzeganie niektórych przepisów kpa w toku prowadzonych postępowań zakończonych wydaniem decyzji, a mianowicie:
   a) dot. decyzji oznaczonej GP.6122.1.2017:
      - wydanie przedmiotowej decyzji z przekroczeniem dwumiesięcznego terminu określonego w art. 35 kpa, tj. po upływie 3 miesięcy od daty wpływu wniosku, bez podania stronie przyczyn zwłoki oraz wskazania nowego terminu załatwienia sprawy. Powyższym zaniechaniem naruszono art. 36 kpa, zgodnie z którym cyt. *„O każdym przypadku niezałatwienia sprawy w terminie (…) organ administracji publicznej obowiązany jest zawiadomić strony, podając przyczyny zwłoki i wskazując nowy termin załatwienia sprawy”* – obowiązek ten ciąży na organie administracji publicznej również w przypadku zwłoki w załatwieniu sprawy z przyczyn niezależnych od organu. Niepowiadomienie strony przez organ administracji publicznej o niezałatwieniu sprawy w terminie określonym w kpa może, po upływie miesięcznego terminu od dnia złożenia wniosku, skutkować wniesieniem przez stronę w trybie art. 37 kpa zażalenia na bezczynność organu administracji;
      - pominięcie w prowadzonym postępowaniu drugiego właściciela gruntów, dla których uznano rekultywację za zakończoną. Z akt postępowania wynika, że drugi właściciel gruntów nie został powiadomiony o wszczęciu postępowania, o zwróceniu się do innych organów współdziałających o zajęcie stanowiska w sprawie oraz o możliwości zapoznania

[22] Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 marca 2016 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2016 (Dz. U. z 2016 r. poz. 460, ze zm.) oraz Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 marca 2017 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2017 (Dz. U. z 2017poz. 837, ze zm.).

[23] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 lipca 2015 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki na rok 2016 (Dz. U. z 2015 r., poz. 1304); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2016 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2017 (Dz. U. z 2016 r. poz. 1426).

się z materiałem dowodowym przed wydaniem decyzji w sprawie wydania decyzji. Zaniechaniem takim naruszono wymogi art. 61 § 4 kpa, zgodnie z którym cyt. *„O wszczęciu postępowania z urzędu lub na żądanie jednej ze stron należy zawiadomić wszystkie osoby będące stronami w sprawie”.* Należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 28 kpa stroną postępowania jest każdy, czyjego interesu prawnego lub obowiązku dotyczy postępowanie albo kto żąda czynności organu ze względu na swój interes prawny lub obowiązek, natomiast zgodnie z zasadą określoną w art. 10 kpa, cyt.: *„Organy administracji publicznej obowiązane są zapewnić stronom czynny udział w każdym stadium postępowania, a przed wydaniem decyzji umożliwić im wypowiedzenie się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań”*. Ponadto, uniemożliwienie stronie czynnego udziału w postępowaniu stanowi przesłankę do jego wznowienia na podstawie art. 145 § 1 pkt 4 kpa[24];

b) dot. decyzji oznaczonej G.6124.55.2017:

- niepoinformowanie strony o zakończeniu postępowania i możliwości zapoznania się z całością dokumentacji zgromadzonej w sprawie przed wydaniem decyzji. Zaniechaniem powyższym naruszono zasadę wynikającą z art. 10 § 1 kpa, zgodnie z którym organy administracji publicznej obowiązane są przed wydaniem decyzji umożliwić stronom wypowiedzenie się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań[25]. Zgodnie z art. 10 § 2 i 3 kpa organ może odstąpić od zasady informowania stron o zakończeniu postępowania i możliwości zapoznania się z całością zgromadzonej dokumentacji tylko w przypadkach, gdy załatwienie sprawy nie cierpi zwłoki ze względu na niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego albo ze względu na grożącą niepowetowaną szkodę materialną, przy czym obowiązany on jest utrwalić w aktach sprawy, w drodze adnotacji, przyczyny odstąpienia od powyższej zasady.

---

[24] Zgodnie z wyjaśnieniem Sekretarza Powiatu cyt. *„(…) Pominięcie w postępowaniu zakończonym wydaniem decyzji rekultywacyjnej (…) drugiego współwłaściciela gruntów, które uznane miały być za zrekultywowane było niedopatrzeniem osoby prowadzącej postępowanie. Niemniej jednak ostateczna decyzja o uznaniu za zakończoną rekultywację złoża została dostarczona współwłaścicielowi, który nie wniósł odwołania. Z analizy akt sprawy wynika, że niepowiadomienie drugiego współwłaściciela o wszczęciu postępowania, o planowanych oględzinach wyrobiska poeksploatacyjnego, a także o zwróceniu się do innych organów współdziałających o zajęcie stanowiska w sprawie wynikać mogło z faktu, iż wnioskodawca, dotychczasowy przedsiębiorca był osobą zobowiązaną do rekultywacji gruntów (…)”.*

[25] Zgodnie z notatką służbową Naczelnika Wydziału Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami z 11 września 2017 r. cyt. *„(…) pracownik Pani (…) poinformowała mnie, że przed wydaniem decyzji zgodnej z żądaniem inwestora, poinformowała go o sposobie załatwienia sprawy, co do którego to sposobu inwestor nie wniósł zastrzeżeń i z tego względu wydana została decyzja (…)”.*

Ponadto w wyniku kontroli stwierdzono:

1. Wskazanie nieprawidłowej lub niepełnej podstawy prawnej w wydanych decyzjach zezwalających na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej oraz decyzjach zmieniających w sprawach ustalenia kierunku rekultywacji, tj:
   - w przypadku decyzji zezwalających na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej wskazano w podstawie prawnej jednej decyzji[26] art. 4 pkt 8 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, a w drugiej[27] – art. 11 ust. 1b ww. ustawy, niemające zastosowania w sprawach. Pominięto natomiast art. 4 pkt 9 ww. ustawy. Z kolei w podstawie prawnej jednej decyzji[28] wskazano art. 105 § 1 kpa, który nie dotyczy rozstrzygnięcia, gdyż decyzja nie rozstrzygała o umorzeniu postępowania. Ponadto w przypadku pięciu decyzji zezwalających na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej zwalniających z obowiązku wniesienia należności i opłat[29] – wskazano art. 12a ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych bez wskazania konkretnej jednostki redakcyjnej[30];
   - w przypadku 2 decyzji zmieniających wcześniej wydane decyzje w sprawie ustalenia kierunku rekultywacji[31] – wskazano art. 7 kpa, który nie stanowi podstawy prawnej wydania decyzji zmieniającej.

   Podkreślić należy, że podstawa prawna stanowi obligatoryjny element każdej decyzji. Decyzja, która nie zawiera powołania podstawy prawnej, określa ją ogólnikowo lub błędnie, dotknięta jest wadą formy z racji naruszenia przepisu art. 107 § 1 kpa[32].
2. Niewskazanie w dwóch decyzjach[33] wydanych w sprawach rekultywacji i zagospodarowania gruntów pełnego uzasadnienia prawnego. Zaniechaniem takim naruszono art. 107 § 1 i 3 kpa, który stanowi, że decyzja powinna zawierać uzasadnienie prawne, w szczególności obejmujące wyjaśnienie podstawy prawnej decyzji, z przytoczeniem przepisów prawa.

---

[26] Dotyczy decyzji oznaczonej G.6124.6.2018 .

[27] Dotyczy decyzji oznaczonej G.6124.55.2017.

[28] Dotyczy decyzji oznaczonej G.6124.67.2017.

[29] Dotyczy decyzji oznaczonych: G.6124.2.2017, G.6124.24.2017, G.6124.59.2017, G.6124.67.2017 oraz decyzji deklaratoryjnej G.6124.17.2017. W przypadku decyzji G.6124.17.2017 zastosowanie ma art. 12a pkt 2 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, a w pozostałych przypadkach – art. 12a pkt 1 ww. ustawy.

[30] Zgodnie z wyjaśnieniem Naczelnika Wydziału Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami z 20 września 2018 r. cyt. *„(…) pomimo że w podstawie prawnej ogólnie wskazano art. 12a to w uzasadnieniach decyzji uszczegółowiono zwolnienie z obowiązku uiszczenia należności i opłat rocznych z tytułu wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej, gdy wyłączenie następowało na cel budownictwa mieszkaniowego i nie przekraczało 0,05 ha (określony w ustawie obszar), jak również w przypadku budynku wielolokalowego 0,02 ha na każdy lokal mieszkalny (...)”.*

[31] Dotyczy decyzji oznaczonych: GP.6122.1.2018, GP.6122.2.2018.

[32] Wyrok NSA w Warszawie z 25 sierpnia 2011 r., sygn. akt I OSK 1769/10, LEX nr 1130445,

[33] Dotyczy decyzji oznaczonych: GP.6122.3.2018, GK.6122.4.2018.

3. Niewskazanie w decyzjach określających kierunek rekultywacji[34] – pouczenia o obowiązkach określonych w art. 22 ust. 3 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, tj. informowania organu o powstałych w ciągu roku zmianach w zakresie gruntów podlegających rekultywacji – w terminie do 28 lutego każdego roku. Ponadto we wszystkich 7 decyzjach dotyczących wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej[35] oraz w 6 decyzjach umarzających postępowanie w sprawie wyłączenia gruntów[36] w zobowiązaniu inwestorów do zgłaszania właściwemu staroście zmian danych objętych ewidencją gruntów i budynków wynikającym z art. 22 ust. 2 ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne[37] brak jest informacji o konieczności dokonania powyższego w terminie 30 dni od dnia powstania tych zmian oraz o karze grzywny za niedopełnienie tego obowiązku, a także o podstawie prawnej jej zastosowania, w związku z art. 48 ust. 1 pkt 5 ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne. Pouczenie o ww. obowiązkach jest celowe zarówno w świetle art. 11 ust. 1a ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, zobowiązującego do zamieszczania w decyzjach wyłączających z produkcji rolniczej grunty zaliczone do klas I-III informacji o obowiązkach związanych z wyłączeniem, jak również art. 9 kpa, wyrażającego zasadę informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego.
4. Niedokonanie w toku prowadzonego postępowania w sprawie uznania rekultywacji za zakończoną[38] analizy i oceny stopnia ograniczenia lub utraty wartości użytkowej gruntu ustalonego na podstawie opinii, o których mowa w art. 28 ust. 5 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, jak również w aktach sprawy brak jest dwóch odrębnych opinii rzeczoznawców w ww. zakresie pomimo, że taki obowiązek został nałożony na przedsiębiorcę w decyzji określającej kierunek i termin wykonania rekultywacji gruntów z 10 sierpnia 2010 r., znak ZŚ.7647-1/10[39].
5. Omyłkę pisarską w zawiadomieniu[40] wysłanym do wnioskodawcy na podstawie art. 36 kpa o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy ze względu na konieczność zasięgania opinii

---

[34] Dotyczy decyzji oznaczonych: GP.6122.3.2018, GK.6122.4.2018.

[35] Sprawy oznaczone: G.6124.6.2018, G.6124.2.2017, G.6124.17.2017, G.6124.24.2017, G.6124.55.2017, G.6124.59.2017, G.6124.67.2017.

[36] Sprawy oznaczone: G.6124.3.2017, G.6124.48.2017, G.6124.71.2017, G.6124.1.2018, G.6124.25.2018, G.6124.49.2018.

[37] Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2017 r. poz. 2101, ze zm.).

[38] Dotyczy sprawy oznaczonej GP.6122.1.2017.

[39] Zgodnie z pisemnym wyjaśnieniem Sekretarza Powiatu Sierpeckiego z 17 września 2017 r., cyt.: *„(…) Starosta zawarł w decyzji ustalającej kierunek rekultywacji (ZŚ.7647-1.10) pouczenie o obowiązku przedłożenia - przed planowanym terminem przystąpienia do rekultywacji – projektu rekultywacji i zagospodarowania zdegradowanych gruntów opracowany w oparciu o opinie dwóch odrębnych opinii rzeczoznawców określające rozmiar ograniczenia wartości użytkowej tych gruntów. Przedsiębiorca w złożonej dokumentacji nie zawarł jednak tych opinii. Z uwagi na odejście z pracy osoby prowadzącej niniejsze postępowanie, nie można odnieść się do przyczyn braków w tym postępowaniu”*.

[40] Dotyczy sprawy oznaczonej GP.6122.1.2018.

właściwych organów przed wydaniem decyzji rekultywacyjnej, tj. wskazano cyt. *„(…) uzyskania opinii Wójta Gminy Zawidz”*, zamiast uzyskania opinii Wójta Gminy Gozdowo.

6. Nieumieszczenie adnotacji o pobraniu opłaty skarbowej na wszystkich poddanych badaniu decyzjach w sprawach rekultywacji i zagospodarowania gruntów, czym naruszono regulacje zawarte w § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia w sprawie zapłaty opłaty skarbowej[41]. Ponadto w pięciu decyzjach[42] zezwalających na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej – jako podstawę zwolnienia z obowiązku zapłaty opłaty skarbowej wskazano art. 2 ust. 1 pkt 2 i art. 3 ustawy o opłacie skarbowej[43], dotyczące czynności urzędowej w sprawach budownictwa mieszkaniowego oraz wydanie zezwolenia (pozwolenia, koncesji), jeżeli na podstawie odrębnych przepisów podlegają innym opłatom o charakterze publicznoprawnym lub są od tych opłat zwolnione. Z kolei w dwóch decyzjach zezwalających[44] oraz w pięciu decyzjach umarzających postępowanie w ww. zakresie[45] wskazano ustawę o opłacie skarbowej bez wskazania konkretnego przepisu. Wskazać należy, że wydanie decyzji zezwalających na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej jest zwolnione z opłaty skarbowej na podstawie części III pkt 44 ppkt 3 załącznika do ustawy o opłacie skarbowej, a w przypadku decyzji umarzających postępowanie podstawą zwolnienia z opłaty skarbowej jest poz. I pkt 53 ppkt 1 kol. 4 załącznika do ww. ustawy.
7. Nieprowadzenie corocznych kontroli w zakresie rekultywacji gruntów, pomimo prowadzenia w kontrolowanym okresie dwóch rekultywacji na terenie powiatu sierpeckiego[46]. Organ w okresie poddanym kontroli przeprowadził tylko jedną kontrolę rekultywacji gruntów, przed wydaniem decyzji o uznaniu rekultywacji za zakończoną, natomiast nie stosował art. 27 ust. 3 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, który stanowi, że cyt.: *„Kontrola wykonania obowiązku rekultywacji gruntów polega na sprawdzeniu co najmniej raz w roku zgodności wykonywanych zabiegów z dokumentacją rekultywacji tych gruntów, a zwłaszcza wymagań technicznych oraz ich terminowości ze szczególnym uwzględnieniem obowiązku zakończenia rekultywacji w okresie 5 lat od zaprzestania działalności przemysłowej”.* Wskazać przy tym należy, że osoby obowiązane do rekultywacji nie informowały organu o powstałych w ciągu roku zmianach w zakresie gruntów podlegających rekultywacji w terminie do 28 lutego każdego roku, wbrew obowiązkowi

[41] Rozporządzenie Ministra Finansów z 28 września 2007 r. w sprawie zapłaty opłaty skarbowej (Dz. U. nr 187 poz. 1330).
[42] Dotyczy decyzji oznaczonych: G.6124.2.2017, G.6124.24.2017, G.6124.59.2017, G.6124.67.2017, G.6124.17.2017.
[43] Ustawa z 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1044, ze zm.).
[44] Dotyczy decyzji oznaczonych: G.6124.6.2018,. G.6124.55.2017.
[45] Dotyczy decyzji oznaczonych: G.6124.48.2017, G.6124.49.2018, G.6124.71.2017, G.6124.1.2018, G.6124.25.2018.
[46] Dotyczy gruntów, dla których ustalono kierunek rekultywacji decyzjami oznaczonymi: RŚ.6122.1.2016, Ś.6122.1.2011. W dniu 19 lutego i 28 maja 2018 r. Starosta wydał decyzje zmieniające, oznaczone: GP.6122.1.2018, GP.6122.2.2018, w zakresie doprecyzowania sposobu rekultywacji poprzez wypełnienie odpadami wyrobiska poeksploatacyjnego.

wynikającemu z art. 22 ust. 3 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, a organ nie czuwał nad realizacją ww. obowiązku[47].

Przedstawiając powyższe informuję, że realizację zadań wynikających z ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych ocenia się **pozytywnie pomimo nieprawidłowości**.

Zasadniczy wpływ na powyższą ocenę miała weryfikacja kompletności wniosków o wydanie decyzji zezwalających na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej oraz ich załączników, zachowanie właściwości miejscowej i rzeczowej organu, poprawność rozpatrzenia wniosków i formy załatwienia wniosków o wyłączenie gruntu z produkcji rolniczej, kompletność i terminowość decyzji zezwalających na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej, prawidłowość naliczania należności i opłat rocznych oraz zwalniania z obowiązku wnoszenia należności i opłat rocznych, realizacja obowiązku zasięgnięcia opinii właściwych organów przed wydaniem decyzji w sprawach rekultywacji oraz terminowość przekazywania wymaganych sprawozdań. Mając natomiast na uwadze, że w wyniku kontroli stwierdzono nieprawidłowości w zakresie: nieterminowego załatwienia sprawy dotyczącej rekultywacji gruntów, kompletności decyzji w sprawach rekultywacji oraz inne opisane wyżej uchybienia, uzasadnione jest sformułowanie oceny pozytywnej pomimo nieprawidłowości.

II. Przygotowanie systemu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej

Na terenie Powiatu Sierpeckiego w 2017 r. wyznaczono, zgodnie z art. 8 ust. 2 w związku z art. 20 ust. 4 ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej[48], dwa punkty nieodpłatnej pomocy prawnej, które usytuowano w sześciu lokalach zlokalizowanych:

a) punkt prowadzony przez adwokata i radcę prawnego:
   - lokal w Starostwie Powiatowym w Sierpcu, przy ul. Kopernika 9,

b) punkt prowadzony przez organizację pozarządową:

---

[47] W wyjaśnieniu z 17 września 2018 r. Sekretarz Powiatu wskazała cyt.: *„(…) nie egzekwowano od przedsiębiorcy obowiązku wynikającego z art. 22 ust. 3 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz art. 22 ust. 2 ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne. (…) Zwrócę uwagę, aby w decyzjach rekultywacyjnych zawierać pouczenie o obowiązku powiadomienia Starosty o powstałych w ubiegłym roku zmianach każdego roku, zgodnie z wymogiem art. 22 ust. 3 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych i konieczności egzekwowania ww. informacji, a także o obowiązku wynikającym z art. 22 ust. 2 ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne oraz sankcjach karnych wynikających z art. 48 § 1 pkt 5 powyższej ustawy (…)".*

[48] Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. 2017 poz. 2030, ze zm.). Z dniem 1 stycznia 2019 r. dotychczasowy tytuł ustawy *"o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej"* zmienił brzmienie na tytuł ustawy *"o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej".*

- lokal Ochotniczej Straży Pożarnej w Zawidzu, przy ul. Mazowieckiej 29,
- lokal Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gozdowie, przy ul. K. Gozdawy 21,
- lokal Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rościszewie, przy ul. Armii Krajowej 13,
- lokal w Urzędzie Gminy w Mochowie 20, a od 10 października 2017 r. w lokalu przy ul. Dobrzyńskiej 3,
- lokal w Urzędzie Gminy w Szczutowie, przy ul. Lipowej 5a.

Lokale, w których prowadzona była nieodpłatna pomoc prawna pochodziły z zasobów powiatu[49], gmin wchodzących w skład powiatu[50] oraz w jednym przypadku lokal stanowił własność jednostki[51].

Kontroli poddano dwa lokale[52], w których udzielana była nieodpłatna pomoc prawna stwierdzając, że zostały one dostosowane do wymogów określonych w § 5 rozporządzenia w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej[53]. Jednocześnie ustalono, że ww. pomoc udzielana była we wszystkich punktach nieodpłatnej pomocy prawnej w przeciętnym wymiarze 5 dni w tygodniu, przez co najmniej 4 godziny dziennie, zgodnie z wymogiem art. 8 ust. 3 ww. ustawy. Powiat w 2017 r. zadanie polegające na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej realizował wspólnie z gminami. Starosta Sierpecki w myśl art. 9 ust. 1 ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej w 2016 r. zawarł z gminami porozumienia w sprawie zasad i trybu realizacji zadania polegającego na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej[54]. Kontroli poddano dwa porozumienia stwierdzając, że zawierały one w szczególności informacje określone w art. 9 ust. 1 ww. ustawy. Nieodpłatna pomoc prawna udzielana była na podstawie porozumień zawartych 23 listopada 2016 r. pomiędzy Powiatem, a Radą Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie[55] oraz 20 października 2016 r. z Okręgową Radą Adwokacką w Płocku. Powyższe porozumienia zawierały informacje określone w art. 10 ust. 1 ww. ustawy oraz zostały zawarte w terminie określonym w art. 26 ust. 2 powyższej

[49] Lokal w budynku Starostwa Powiatowego w Sierpcu, przy ul. Kopernika 9.

[50] Lokale w: Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Gozdowie, Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Rościszewie, Urzędzie Gminy w Mochowie, Urzędzie Gminy w Szczutowie.

[51] Lokal będący własnością Ochotniczej Straży Pożarnej w Zawidzu, przy ul. Mazowieckiej 29.

[52] Oględziny przeprowadzono w budynku Starostwa Powiatowego w Sierpcu, przy ul. Kopernika 9 oraz w budynku Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rościszewie, przy ul. Armii Krajowej 13.

[53] Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 318). Od dnia 31 grudnia 2018 r. obowiązuje Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2018 r. w sprawie nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2492).

[54] Porozumienia z dnia 21 września 2016 r. zawarte z gminami: Zawidz, Gozdowo, Rościszewo, Mochowo oraz Szczutowo.

[55] W wyjaśnieniu z 21 września 2018 r. Sekretarz Powiatu wskazała, że cyt.: *„Powiat Sierpecki wystąpił z propozycją zawarcia porozumienia do Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie (…) 6 października 2016 r. załączając projekt porozumienia. (…) ROIRP przekazała podpisane porozumienie dopiero w dniu 23 listopada 2016 r. Należy podkreślić, że Powiat Sierpecki nie miał wpływu na działania ROIRP (…)”.*

ustawy. Wojewoda Mazowiecki został zawiadomiony o zawartych porozumieniach pismem z 6 lutego 2018 r. Starosta Sierpecki zawarł 5 umów z adwokatami i radcami prawnymi udzielającymi nieodpłatnej pomocy prawnej na obszarze Powiatu, wypełniając wymóg określony w art. 6 ust. 1 ww. ustawy. Badaniu poddano 4 umowy zawarte z adwokatami i radcami prawnymi[56] stwierdzając, że spełniały one wymagania określone w art. 6 ust. 2 ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

Zgodnie z dyspozycją określoną w art. 11 ust. 1 ww. ustawy prowadzenie jednego punktu powierzono organizacji pozarządowej prowadzącej działalność pożytku publicznego. Fundacja *Togatus Pro Bono* z siedzibą w Olsztynie, przy ul. Warmińskiej 7/1, udzielająca nieodpłatnej pomocy prawnej w 2017 r. wyłoniona została w otwartym konkursie ofert, zgodnie z art. 11 ust. 2 przedmiotowej ustawy. Otwarty konkurs ofert przeprowadzono w trybie określonym w art. 11-12 oraz 14 ustawy o działalności pożytku publicznego[57]. Starosta Sierpecki 27 grudnia 2016 r. zawarł z wyłonioną organizacją pozarządową umowę o powierzenie realizacji zadania polegającego na prowadzeniu jednego punktu nieodpłatnej pomocy prawnej w 2017 r., zgodnie z art. 15 ust. 4 ww. ustawy.

Osoby udzielające nieodpłatnej pomocy prawnej w punktach zlokalizowanych na terenie powiatu i gmin wchodzących w skład powiatu przekazywały Staroście Sierpeckiemu karty nieodpłatnej pomocy prawnej oraz oświadczenia składane przez osoby uprawnione do korzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej zgodnie z art. 7 ust. 2 oraz art. 11 ust. 5 ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej. Badaniu poddano 40 kart nieodpłatnej pomocy prawnej oraz 12 wskazanych powyżej oświadczeń[58]. Karty nieodpłatnej pomocy prawnej były kompletne i zostały złożone na formularzu określonym w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej[59]. Oświadczenia składane przez osoby uprawnione do korzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej odpowiadały wzorowi określonemu w załączniku nr 2 do ww. ustawy.

Starosta Sierpecki przekazał Wojewodzie Mazowieckiemu zbiorczą informację o wykonaniu zadania polegającego na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej na obszarze powiatu za 2017 r.

---

[56] W tym umowy zawarte z jednym adwokatem oraz z jednym adwokatem na zastępstwo, a także zawarte z jednym radcą prawnym oraz jednym radcą prawnym na zastępstwo.

[57] Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2018 r. poz. 450, ze zm.).

[58] Oświadczenia osób, które korzystały z pomocy społecznej, że nie wydano wobec nich decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia.

[59] Od dnia 31 grudnia 2018 r. obowiązuje Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2018 r. w sprawie nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2492).

z zachowaniem terminu określonego w art. 12 ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej[60].

Informacja o lokalach, w których usytuowano punkty nieodpłatnej pomocy prawnej oraz harmonogram wskazujący dni i godziny oraz uprawnienia zawodowe osób udzielających pomocy zamieszczona została w BIP Powiatu Sierpeckiego, Urzędu Gminy Rościszewo i Urzędu Gminy Szczutowo, zgodnie wymogami określonymi w art. 9 ust. 3 ww. ustawy oraz w § 4 rozporządzenia w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej[61].

W wyniku kontroli stwierdzono nieprawidłowość polegającą na usytuowaniu jednego punktu nieodpłatnej pomocy prawnej w lokalu znajdującym się w budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Zawidzu, który to budynek nie pochodzi z zasobów gminy. Działaniem takim naruszono art. 8 ust 2 ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej, zgodnie z którym punkt nieodpłatnej pomocy prawnej może być usytuowany w jednym albo większej liczbie gminnych lub powiatowych lokali, w ramach posiadanych zasobów[62].

Ponadto stwierdzono:

- niezamieszczenie na stronach podmiotowych BIP Urzędu Gminy w Gozdowie, Mochowie i Zawidzu informacji o lokalizacji punktów nieodpłatnej pomocy prawnej wraz z harmonogramem wskazującym dni i godziny, w których udzielana jest pomoc prawna oraz informacją, w których punktach nieodpłatna pomoc prawna jest udzielana przez adwokata lub radcę prawnego, o której mowa w § 4 ww. rozporządzenia,
- niewskazanie w ogłoszeniu otwartego konkursu ofert na powierzenie realizacji zadania polegającego na prowadzeniu punktów nieodpłatnej pomocy prawnej informacji wskazanej w art. 13 ust. 2 pkt 7 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zgodnie z który cyt. *„Ogłoszenie otwartego konkursu ofert powinno zawierać informacje o: (…) zrealizowanych przez organ administracji publicznej w roku ogłoszenia otwartego konkursu ofert i w roku poprzednim zadania publicznego tego samego rodzaju i związanych z nim kosztami,*

[60] Informacja zbiorcza została przekazana w dniu 6 lutego 2018 r.

[61] Od dnia 31 grudnia 2018 r. obowiązuje Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2018 r. w sprawie nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2492).

[62] Z dniem 16 sierpnia 2018 r., na podstawie art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 15 czerwca 2018 r. zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1467, ze zm.) – art. 8 ust. 2 przedmiotowej ustawy otrzymał następujące brzmienie, cyt.: *„(…) Na każdy powiat przypada liczba punktów odpowiadająca mnożnikowi, o którym mowa w art. 20 ust. 4 (…)”*.

ze szczególnym uwzględnieniem wysokości dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym (…)”.

Ponadto w toku kontroli ustalono, iż w ogłoszonym otwartym konkursie ofert na powierzenie realizacji zadania polegającego na prowadzeniu punktów nieodpłatnej pomocy prawnej, w II etapie oceny stosowanym przy wyborze oferty, jako kryterium przyjęto dysponowanie ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej za szkodę wyrządzoną przez nienależyte wykonanie usługi. Wskazać należy, że powyższe kryterium wykracza poza regulacje art. 15 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Wskazane kryterium zaburza równe szanse udziału w konkursie organizacji spełniających wymagania ustawowe.

Przedstawiając powyższe informuję, że realizację zadania w przedmiocie przygotowania systemu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, ocenia się **pozytywnie pomimo nieprawidłowości**.

Wyniki kontroli wskazują, że wyznaczono prawidłową liczbę punktów nieodpłatnej pomocy prawnej, w których nieodpłatną pomoc prawną udzielano zgodnie z wymogiem art. 8 ust. 3 ww. ustawy. Dostosowano lokale do wymogów określonych w rozporządzeniu w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej, udostępniono na stronie BIP Starostwa wymagane informacje, zawarto kompletne porozumienia z Okręgową Radą Adwokacką w Płocku i Radą Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie, o których poinformowano niezwłocznie Wojewodę Mazowieckiego, terminowo podpisano umowy z adwokatami i radcami prawnymi, które zawierały wymagane elementy, terminowo przekazano wojewodzie zbiorczą informację o wykonaniu zadania polegającego na udzieleniu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz przyjęto kompletne karty nieodpłatnej pomocy prawnej oraz oświadczenia osób uprawnionych do korzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej.

Mając natomiast na uwadze, że usytuowano jeden punkt nieodpłatnej pomocy prawnej w lokalu nie pochodzącym z zasobów gminy, nie udostępniono na stronach BIP Urzędu Gminy Gozdowo, Mochowo i Zawidz informacji w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej, niewskazanie w ogłoszeniu otwartego konkursu ofert informacji, o której mowa w art. 13 ust. pkt 7 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz inne stwierdzone uchybienia – uzasadnione jest sformułowanie oceny pozytywnej pomimo nieprawidłowości.

III. Wykorzystanie dotacji udzielonej na realizację nieodpłatnej pomocy prawnej

W 2017 r. Powiat Sierpecki (dalej Powiat) na sfinansowanie zadania zleconego do wykonania z zakresu administracji rządowej na podstawie ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, polegającego na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej, otrzymał z Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie (dalej MUW) dotację celową w kwocie 125 208,00 zł, w rozdziale 75515 – *Nieodpłatna pomoc prawna,* w 12 transzach po 10 434,00 zł każda. Dane wykazane w sprawozdaniu rocznym *Rb-50 o wydatkach związanych z wykonywaniem zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami za 2017 rok* – były zgodne z ewidencją księgową wydatków na dzień 31 grudnia 2017 r. Wydatkowano kwotę 121 116,67 zł, niewykorzystaną dotację w kwocie 91,33 zł zwrócono na rachunek bankowy MUW 26 stycznia 2018 r. – WB nr 19/2018.

W wyniku kontroli prawidłowości wykorzystania otrzymanej dotacji, stwierdzono, że:

1. Kwota przekazanej Powiatowi dotacji w wysokości 125 208,00 zł wynikała z prawidłowego wyliczenia – zgodnego z zasadą ustaloną w art. 20 ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.
2. Dotację otrzymaną na obsługę ww. zadania Powiat przeznaczył na wynagrodzenia podmiotom prowadzącym obsługę prawną w wysokości 121 451,57 zł oraz na pokrycie kosztów obsługi organizacyjno-technicznej w wysokości 3 665,10 zł, co stanowi odpowiednio: 97% i 3% otrzymanej dotacji i jest zgodne z postanowieniami art. 20 ust. 1 ww. ustawy.
3. Starosta Sierpecki, w związku z realizacją zadania zleconego na świadczenie usług pomocy prawnej, wypłacił kwotę 60 725,69 zł zgodnie z zawartymi umowami – trzem Kancelariom Prawnym i dwóm Kancelariom Radców Prawnych. Ponadto przekazał kwotę dotacji w wysokości 60 725,88 zł Fundacji *Togatus Pro Bono* z siedzibą w Olsztynie, przy ul. Warmińskiej 7/1 (dalej Fundacja) – zgodnie z umową nr 172/2016 zawartą 16 grudnia 2016 r. na podstawie art. 11 ust. 2 ww. ustawy na prowadzenie punktów nieodpłatnej pomocy prawnej, a także wydał kwotę 3 665,10 zł na obsługę organizacyjno-techniczną zadania.
4. Fundacja w związku z zawartą umową na prowadzenie punktów nieodpłatnej pomocy prawnej w 2017 r. sporządziła sprawozdanie[63] z wykorzystania środków dotacji w kwocie 60 725,88 zł

[63] Fundacja sprawozdanie sporządziła w oparciu o zapisy rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 sierpnia 2016 r. w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań (akt obowiązujący do 28 października 2018 r. – Dz. U. z 2016 r. poz. 1300). Obecnie obowiązuje Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań (Dz. U. z 2018 r. poz. 2057).

i wkładu własnego w wysokości 17 700,00 zł. Sprawozdanie, jako zgodne pod względem merytorycznym, zostało sprawdzone i zatwierdzone 30 stycznia 2018 r. przez Naczelnika Wydziału Organizacji i Nadzoru, a pod względem formalno-rachunkowym – przez Głównego Księgowego, mimo że nie zostały w nim wykazane koszty obsługi zadania publicznego poniesione przez zleceniobiorcę dla wkładu rzeczowego i osobowego. W rubryce sprawozdania *dowód źródłowy* zawarto zapis dowodu o nazwie cyt. *„umowa użyczenia"* na kwotę 6 400,00 zł[64], natomiast charakter tych umów stoi w sprzeczności z zapisem Prezesa Zarządu Fundacji w piśmie z dnia 26 stycznia 2018 r. załączonym do akt kontroli przeprowadzonej przez Powiat, w którym stwierdzono cyt.: *„(…) oświadczam, iż (…) na wkład rzeczowy wydatkowano jednorazowo następujące kwoty jednostkowe (kwoty wydatkowano na początku trwania umowy):*

Koszt komputera – 2 000,00

Koszt oprogramowania prawniczego – 3 700,00

Koszt urządzenia wielofunkcyjnego – 500,00

Koszt papieru oraz tuszu – 200,00

Koszt stworzenia podstrony internetowej – 500,00".

5. Starosta przeprowadził kontrolę Fundacji za okres od 1 stycznia do 31 października 2017 r. w terminie od 29 grudnia 2017 r. do 19 lutego 2018 r., stwierdzając prawidłowe wydatkowanie środków publicznych ww. okresie – zgodnie z zawartą umową.
6. Koszt jednej porady prawnej dokonanej w 2017 r. w Powiecie wyniósł 300,62 zł (w tym: koszt porady udzielanej przez kancelarie – 337,36 zł, koszt jednej porady prawnej opłaconej ze środków publicznych udzielanej przez Fundację – wyniósł 271,10 zł) [65].
7. Dla środków otrzymanych z dotacji w rozdziale 75515 – *Nieodpłatna pomoc prawna* Powiat prowadził wyodrębnioną ewidencję księgową dochodów i wydatków, w której możliwa była identyfikacja poszczególnych operacji.
8. Sprawdzone dowody źródłowe będące podstawą dokonanych wydatków spełniały wymogi art. 21 i 22 ustawy o rachunkowości[66] i zawierały m.in. zapisy dotyczące: ujęcia dowodu w ewidencji księgowej, datę zapłaty, sprawdzenie pod względem formalno-rachunkowym, merytorycznym i zgodności z planem finansowym oraz dekretację. Wydatki zatwierdzone zostały do wypłaty przez kierownika jednostki i skarbnika oraz zaklasyfikowane zgodnie z załącznikiem nr 4 do rozporządzenia w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów,

[64] Umowy użyczenia zgodnie z kodeksem cywilnym mają charakter bezpłatny.
[65] Kancelarie udzieliły – 180 porad, Fundacja – 224 porad, razem 404 porad.
[66] Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2018 r. poz. 395, ze zm.).

wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych[67], z wyjątkiem zakwalifikowania środków finansowych przekazanych do Fundacji[68] oraz wydatków przekazanych na kancelarie adwokackie i radców prawnych[69].

9. Sprawdzone zapisy księgowe w ewidencji wydatków spełniały wymogi art. 20 ustawy o rachunkowości.
10. Dane wykazane w sprawozdaniu Rb-50 za IV kwartał 2017 r. *o wydatkach związanych z wykonywaniem zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami* za 2017 rok były zgodne z ewidencją księgową wydatków na dzień 31 grudnia 2017 r. ze środków dotacji w rozdziale 75515.

Ponadto, od środków dotacji otrzymanej w rozdziale 75515 – *Nieodpłatna pomoc prawna*, Powiat w 2017 r. uzyskał kwotę 50,30 zł, a Starostwo Powiatowe 191,65 zł z tytułu odsetek w wyniku zgromadzonych środków pieniężnych z dotacji na oprocentowanym rachunku bankowym, wg umowy zawartej 28 października 2016 r. o prowadzenie obsługi bankowej budżetu Powiatu oraz jednostek organizacyjnych z Sierpeckim Bankiem Spółdzielczym.

Mając na względzie powyższe ustalenia należy wskazać, iż środki z dotacji zgodnie z ustawą o finansach publicznych[70] mają służyć finansowaniu i dofinansowaniu realizacji zadań publicznych. Wydatki z budżetu państwa podlegają swoistym zasadom rozliczania i z tego powodu ich celem nie jest generowanie dodatkowych przychodów dla jednostek, a w szczególności wynikających z oprocentowania tych środków i nie mogą stanowić nadwyżki środków. Dochód uzyskany z ww. tytułu powinien zostać przekazany na rachunek dochodów budżetu państwa. Jednostka nie dokonywała lokat wolnych środków z dotacji, co potwierdził Starosta Sierpecki w oświadczeniu z dnia 6 września 2018 r.

W związku z powyższymi ustaleniami informuję Pana Starostę, że wykorzystanie dotacji otrzymanej w 2017 r. na realizację wydatków w rozdziale 75515 klasyfikacji budżetowej zostało ocenione **pozytywnie z uchybieniami.**

---

[67] Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1053, ze zm.).

[68] Środki finansowe przekazane do Fundacji ujęto w § 2820 klasyfikacji budżetowej, zamiast w § 2360 *Dotacje celowe budżetu jednostki samorządu terytorialnego udzielone w trybie art. 221 ustawy na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji organizacjom prowadzącym działalność pożytku publicznego.*

[69] Ujęto w § 4390 *Zakup usług obejmujących wykonanie ekspertyz, analiz i opinii* klasyfikacji budżetowej, zamiast w § 4300 *Zakup usług pozostałych*.

[70] Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2077, ze zm.).

Przedstawiając powyższe ustalenia zobowiązuję Pana Starostę do podjęcia działań w celu wyeliminowania ustalonych nieprawidłowości, a w szczególności do:

1. Przestrzegania w toku prowadzonych postępowań przepisów kpa, poprzez:
   - wydawanie decyzji z zakresu rekultywacji i zagospodarowania gruntów zgodnie z zasadą szybkości postępowania wyrażoną w art. 12 kpa, w terminach określonych w art. 35 § 3 kpa, z uwzględnieniem zasady wyrażonej w art. 36 ww. ustawy, zobowiązującej organ do zawiadomienia strony o każdym przypadku niezałatwienia sprawy w terminie, z podaniem przyczyn zwłoki oraz nowego terminu załatwienia sprawy,
   - zawiadamianie wszystkich stron postępowania zakończonych wydaniem decyzji w sprawach rekultywacji i zagospodarowania gruntów tj. współwłaścicieli gruntów – o wszczęciu postępowania oraz o możliwości zapoznania się z całością zgromadzonego materiału dowodowego przed wydaniem decyzji, zgodnie z wymogami w art. 61 § 4, art. 10, art. 28 kpa oraz art. 145 § 1 pkt 4 kpa,
   - informowanie wszystkich stron postępowania w sprawach wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej o zakończeniu postępowania i możliwości zapoznania się z materiałem dowodowym przed wydaniem rozstrzygnięcia, zgodnie z zasadą czynnego udziału wyrażoną w art. 10 § 1 kpa.
2. Kontroli w zakresie prawidłowości wykonania zadania publicznego, w tym wydatkowania przekazanej dotacji w 2017 r. na realizację zadania publicznego przez Fundację *Togatus Pro Bono* z siedzibą przy ul. Warmińskiej 7/1 w (10-544) Olsztynie, udokumentowania wydatków zadania, ujęcia w księgach rachunkowych i wykazania danych na ich podstawie w rocznym sprawozdaniu przesłanym do Powiatu. O wyniku kontroli należy niezwłoczne poinformować MUW.
3. Klasyfikowania wydatków zgodnie z załącznikiem nr 4 do rozporządzenia w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

Zwracam również uwagę na konieczność:

1. Wskazywania pełnej i prawidłowej podstawy prawnej w decyzjach z zakresu wyłączania gruntów z produkcji rolniczej oraz decyzjach zmieniających w sprawach ustalenia kierunku rekultywacji, zgodnie z treścią art. 107 § 1 kpa.
2. Wskazywania uzasadnień prawnych w decyzjach wydanych w sprawach rekultywacji i zagospodarowania gruntów, zgodnie z art. 107 § 1 i 3 kpa.

3. Wskazywania w decyzjach określających kierunek rekultywacji – pouczania o obowiązkach określonych w art. 22 ust. 3 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, a w decyzjach dotyczących wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej oraz w decyzjach umarzających postępowanie w sprawie wyłączenia gruntów − informacji o obowiązku wynikającym z art. 22 ust. 2 w związku z art. 48 ust. 1 pkt 5 ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne, stosownie do wymogów art. 11 ust. 1a ww. ustawy oraz art. 9 kpa.
4. Dokonywania w toku prowadzonego postępowania w sprawie uznania rekultywacji za zakończoną analizy i oceny stopnia ograniczenia lub utraty wartości użytkowej gruntu na podstawie opinii, o których mowa w art. 28 ust. 5 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, jak również egzekwowania ww. opinii od przedsiębiorców zobowiązanych do ich przedłożenia w decyzjach określających kierunek i termin wykonania rekultywacji.
5. Wskazywania w zawiadomieniach o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy ze względu na konieczność zasięgania opinii właściwych organów przed wydaniem decyzji rekultywacyjnej organu, do jakich wystąpiono o zajęcie stanowiska.
6. Zamieszczania adnotacji o pobraniu opłaty skarbowej – na decyzjach zezwalających w sprawach rekultywacji i zagospodarowania gruntów, zgodnie z wymogiem § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia w sprawie zapłaty opłaty skarbowej, jak również wskazywania w adnotacjach dotyczących zwolnienia z opłaty skarbowej w przypadku decyzji zezwalających na wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej oraz decyzji umarzających postępowanie w ww. zakresie prawidłowej podstawy prawnej zwolnienia.
7. Przeprowadzania corocznych kontroli w zakresie rekultywacji gruntów przed wydaniem decyzji o uznaniu rekultywacji za zakończoną zgodnie z art. 27 ust. 3 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz czuwania nad realizacją przez strony obowiązku informowania organu o powstałych w ciągu roku zmianach w zakresie gruntów podlegających rekultywacji, zgodnie z art. 22 ust. 3 ww. ustawy.
8. Umieszczania na stronie BIP urzędów gmin, w których nieodpłatna pomoc prawna jest udzielana informacji określonych w § 4 rozporządzenia w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej.
9. Określania w otwartym konkursie ofert na powierzenie realizacji zadania polegającego na prowadzeniu punktów nieodpłatnej pomocy prawnej informacji wskazanej w art. 13 ust. 2 pkt 7 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
10. Usytuowania wszystkich punktów nieodpłatnej pomocy prawnej w lokalach gminnych lub powiatowych, w ramach posiadanych zasobów, zgodnie z wymogiem art. 8 ust 2 ustawy

o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

11. Wskazywania kryteriów oceny stosowanych przy wyborze ofert – w ogłoszonym otwartym konkursie ofert na powierzenie realizacji zadania polegającego na prowadzeniu punktów nieodpłatnej pomocy prawnej[71] – zgodnie z obowiązującymi przepisami, w szczególności z regulacją art. 15 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Ponadto, zobowiązuję Pana Starostę do dokonania wpłaty w wysokości 50,30 zł uzyskanej przez Powiat i kwoty 191,65 zł uzyskanej przez Starostwo Powiatowe z tytułu gromadzenia środków z dotacji na oprocentowanym rachunku bankowym, na rachunek dochodów wojewody [redacted], § 092 – wpływy z pozostałych odsetek. Pragnę podkreślić, że stanowisko Wojewody Mazowieckiego w tej sprawie, zbieżne jest z opinią Ministerstwa Finansów, wyrażoną w piśmie z 19 maja 2017 r., znak BP8.401.3.2017, które zostało przesłane do wszystkich jednostek samorządu terytorialnego 14 listopada 2017 r. pismem znak FIN-VII.302.3.2017.

Przedstawiając powyższe informuję, że zgodnie z art. 48 ustawy o kontroli w administracji rządowej od wystąpienia pokontrolnego nie przysługują środki odwoławcze. Na podstawie art. 49 ww. ustawy zobowiązuję Pana Starostę do przekazania, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, pisemnej informacji o sposobie wykonania zaleceń, wykorzystaniu wniosków pokontrolnych lub przyczynach ich niewykorzystania albo o innym sposobie usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości.

z up. WOJEWODY MAZOWIECKIEGO
Bogusław Krupa
Zastępca Dyrektora
Wydziału Kontroli

[71] Od 1 stycznia 2019 r. – punktów nieodpłatnej pomocy prawnej, świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej.